N°. 421. **DE GRONDWET.** 1854.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . ƒ 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . » 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijken en overlijden, worden geplaatst tegen betaling van ƒ 1, het zegelregt daaronder begrepen.

ZONDAG 1, MAANDAG 2 OCTOBER.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten M. Schooneveld en Zoon, Beurssteeg, te Amsterdam.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet. Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . ƒ 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . . » 5.50.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indië:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement ƒ 70, Ned. Cour.

De redevoering van den Minister van Financiën.

II.

De Minister heeft verklaard, dat het voordeelig slot van het dienstjaar 1853 voorloopig kan gesteld worden op ƒ 5,550,158.55½. Die som schijnt zich aldus te laten splitsen:

Meerdere opbrengst der middelen dan de raming	ƒ 3,031,203.38½
Minder uitgegeven dat de toegestane som	- 1,571,393.51½
Batig slot der begrooting	- 947,561.65½
Uitmakende de gemelde	ƒ 5,550,158.55½

Welke overeenkomt met het verschil der werkelijke inkomsten ƒ 74,716,975.77½
en der werkelijke uitgaven - 69,166,817.22

Deze uitkomsten werden een jaar vroeger in de memorie van toeligting tot het voorstel der negen leden voorspeld. Men heeft destijds de berekeningen van die zijde gemaakt, als onjuist en overdreven voorgesteld; nu schijnt men nog voordeeliger uitkomsten te hebben verkregen.

De begrooting voor 1853 werd onder het vorig ministerie vastgesteld. De voorstellers verklaarden in November 1853: »De ondervinding leert, dat bij een »spaarzaam beheer van de begrooting ƒ 1,500,000 meer »of min overblijft. De vermeerdering van de opbrengst »der belastingen was een verschijnsel dat zich eerst »eenige jaren moest vertoonen, vóór dat men daarop »staat konde maken. De opbrengsten sedert 1849 »overtreffen dus voortdurend de ramingen met aanzienlijke sommen.

»Zij bedroegen over 1850 ƒ 1,895,999.64
» 1851 - 2,522,167.94½
» 1852 - 1,648,042.53.»

Teregt was dus destijds de opmerking gemaakt dat het bedrag der middelen voor 1854 *uitermate laag* was geraamd en dat, vergeleken met de werkelijke opbrengst van 1852 de raming bijna *twee* millioen minder was.

Gelijk de voorstellers zich de vraag voorstelden: welken invloed de tijdsomstandigheden op dien staat van zaken kunnen uitoefenen, en een bevredigend antwoord daarop mogten vinden, zoo heeft de Minister verklaard, »dat de Regering niet verzuimd had haren »blik ook over de grenzen te doen gaan, en zich af »te vragen: is de politieke toestand zoodanig gunstig, »dat men veilig tot eene afschaffing van belastingen »kan besluiten?» Men schijnt evenwel tot geene overtuiging te zijn gekomen; want, terwijl men aan de eene zijde het roekeloosheid noemt, om zoo lang de [illegible] gesteld is, in ons belastingstelsel te diep ingrijpende verminderingen in te voeren, doet men den wensch kennen, om de belastingen niet hooger opgevoerd te houden, dan het welbegrepen belang des Staats volstrekt vordert; men eindigt met een voorstel, dat de strekking heeft tot eene vermindering van belasting, ongeveer gelijkstaande met en niet overschrijdende de som, sedert 1850 aan renten bespaard: welke besparing tot nu toe het niet onbelangrijk totaal van ƒ 1,088,093.46 heeft bereikt.

Opmerkelijk is het verschil van de berekening der bespaarde renten tusschen den Minister en de voorstellers. Deze laatsten stelden het bedrag op ƒ 1,488,291.30, en zij begrepen, dat, indien men tot eene vermindering van lasten besloot, ten bedrage van ƒ 1,650,000, een zoodanig voorstel wel niet dan uiterst gematigd kon noemen. »Men schaft dan slechts inkomsten af, »voor bijna gelijk bedrag als dat, waarmede de renten in de laatste jaren reeds is en nu nog onmiddellijk kan worden verminderd. Er blijft dan nog eene »overschot over van bijna 2½ millioen, die men op de »raming der middelen kan te kort komen, zonder »dat het evenwigt tusschen ontvangsten en uitgaven worde »verbroken. En mogten onvoorziene rampen het vaderland treffen, mogt het zelfs in oorlog gewikkeld worden, de aanzienlijke sommen, die men thans nog »voor amortisatie van schuld beschikbaar heeft, de »reserve van het Departement van Koloniën, voor »het herstel van het muntwezen, zouden ruim toereikend wezen, om in den eersten nood te voorzien. »Omtrent het bezwaar of het in den tegenwoordigen »toestand van Europa raadzaam zij, dat hier te lande »tot eene blijvende vermindering van belastingen ten »bedrage van meer dan zestien tonnen gouds worde overgegaan, geldt ook thans nog de vroegere wederlegging: »zoo tot geene verlichting des volks kon worden overgegaan, dan wanneer van geene zijde hoegenaamd »eenige moeijelijkheid of tegenspoed meer te vreezen »ware, zou daarvan wel nimmer iets komen. Men behoorde niet door overdrevene zorg voor de toekomst »de behoeften van het oogenblik uit het oog te verliezen, »wierd onverhoopt Nederland tot maatregelen van voorzorg of wapeningen gedwongen, dan zou in de daardoor onstane behoeften toch door buitengewone middelen, zoowals geldleeningen of tijdelijke heffingen, »moeten worden voorzien.»

Hoe dit ook zijn moge, de redevoering van den Minister van Financiën bevestigt de redenen, die door de voorstellers in November 1853 werd aangevoerd, om tot eene vermindering van inkomsten te besluiten. Duidelijk blijkt het dat men den staat van zaken des tijds niet te gunstig of overdreven heeft voorgesteld. Een gewigtig beginsel hebben wij dan ook weder in deze redevoering gemist; de overtuiging namelijk eener dure verpligting om *niet meer* van de ingezetenen te eischen dan werkelijk noodig is, om door belastingen te heffen wat buiten andere inkomsten ontbreekt om de jaarlijksche behoeften te bestrijden. Wij mogen wel herhalen het woord: dat de heer SLOET TOT OLDHUIS bij de beraadslaging over de wet op de middelen in December 1853 verklaard: »'t Is jammer, dat men zoo weinig »de stoffelijke en zedelijke nadeelen van eene belasting »nagaat.» Gewis, het behoorde eene gewetenszaak te zijn, zoodra men geroepen wordt om te helpen vaststellen *wat* van de ingezetenen zal worden gevorderd, en langs welken weg dat bedrag zal worden geheven.

De Minister van Financiën is van dat gevoelen niet. Wij begeeren niet, dat dadelijk zal worden overgegaan tot eene vermindering van belastingen, *gelijk staande* met het bedrag van het voorloopig slot van het dienstjaar 1853, dat op *vijf en een halve* millioen is gesteld; maar onze wensch zal niet overdreven worden genoemd, indien zij strekte om eene som van ten minste *anderhalf* millioen tot die vermindering toe te staan, dewijl dan nog meer dan het dubbel van die som tot *buitengewone* schulduitdelging of onvoorziene gebeurtenissen beschikbaar bleef. Naar het voorstel van den Minister zal slechts op een verlies van ƒ 912,680 voor de schatkist kunnen gerekend worden; terwijl dan nog op de begrooting van 1855 een vermoedelijk voordeelig saldo van ƒ 267,704.47½ zal overblijven. Maar hetgeen daar tusschen ligt; de vergelijking der begrooting van 1855 met de werkelijke uitkomsten van het dienstjaar 1853, werd gevoegd bij het cijfer der uitgaven voor 1855, waarvan de raming ongeveer drie millioen meer is, dan de werkelijke uitgaven over 1853. Wij komen langs dien weg tot de treffende uitkomst, dat er bezwaren bestaan, om de ingezetenen te ontheffen met de opbrengst van ƒ 1,650,000 in belastingen; maar *geen* bezwaar, om de uitgaven met drie millioen te *vermeerderen*; niettegenstaande de ondervinding der laatste jaren onder het vorig Ministerie leerde, dat men op de uitgaven bijna anderhalf millioen kon besparen.

Staatsbegrooting voor 1855.

VIIde HOOFDSTUK. (*Departement voor de Zaken der R. K. Eeredienst.*)

Iste AFDEELING. *Het Departement.* Art. 1. Tractement van den Minister ƒ 8,000; art. 2. Tractementen der [illegible] ƒ [illegible]; art. 3. Bureau- en locaalbehoeften, benevens drukwerk ƒ 2,800; art. 4. Reis- en verblijfkosten, Memorie, totaal ƒ 25,300.

IIde AFDEELING. *Roomsch-Katholiek kerkgenootschap.* Art. 5. Kerkelijk bestuur ƒ 20,622; art. 6. Seminariën ƒ 9,400; art. 7. Onveranderlijke competentiën ƒ 21,745.51½; art. 8. Plaatselijke dienstdoende kerkleeraars ƒ 425,722.67; art. 9. Subsidiën ten behoeve van kerkelijke gebouwen en pastorijen ƒ 16,200, totaal ƒ 493,690.18½.

IIIde AFDEELING. *Kerkgenootschap der Oud-Bisschoppelijke Klerezy.* Art. 10. Kerkelijk bestuur ƒ 4,300; art. 11. Plaatselijk dienstdoende kerkleeraars ƒ 6,600; art. 12. Subsidiën ten behoeve van kerkelijke gebouwen en pastorijen, Memorie, totaal ƒ 10,900.

IVde AFDEELING. *Pensioenen, wachtgelden en tijdelijke onderstand.* Art. 13. Pensioenen ƒ 44,101; art. 14. Wachtgelden ƒ 662.50; art. 15. Tijdelijke onderstand ƒ 2,600, totaal ƒ 47,363.50.

Vde AFDEELING. Art. 16. Onvoorziene uitgaven ƒ 3,000, totaal generaal ƒ 580,253.68½.

De artt. 3, 4, 9, 12, 13 en 14 zijn aangewezen als voor overschrijving vatbaar.

Blijkens de *Memorie van Toelichting*, valt in betrekking tot de R. C. kerk-organisatie op te merken, dat, ofschoon de inwendige regeling der nieuw opgerigte bisdommen nog geenszins is voltooid, dit onderwerp niettemin een voorwerp van aanhoudende zorgen uitmaakt. De betrokken kerkvoogden, wier vestigingsplaatsen, gelijk bekend is, reeds bij Koninklijk besluit van 3 November 1853 zijn geschikt verklaard, beijveren zich de veelomvattende taak, welke de gedachte regeling hun oplegt, met beraad en overleg voor te bereiden en achtereenvolgende met omzigtigheid te volvoeren.

Het staatsgezag wordt daarvan, voor zoover noodig, naar behooren in kennis gesteld, en ontvangt regelmatig de vereischte mededeeling van de door het kerkelijk gezag ontworpene en vastgestelde bepalingen nopens de inrigting en het bestuur van het kerkwezen in de verschillende diocesen, waaruit blijkt, dat de daartoe betrekkelijke aangelegenheden met beleid worden geregeld.

Een voor de stoffelijke belangen der kerkgemeenten allezins gewigtig onderwerp, welks behoorlijke regeling gedurende den vroegeren staat van het kerkgenootschap in de meeste gewesten des Rijks steeds eigenaardige zwarigheden ontmoette, namelijk *het beheer der kerkelijke goederen en fondsen*, vorderde in de eerste plaats voorziening. Deze voorziening is in de diocesen van Utrecht, 's Hertogenbosch en Haarlem op een eenparigen voet geschied, door het vaststellen van *Algemeene reglementen voor de parochiale kerkbesturen*, welke bij de kanonieke oprigting der parochiën in deze diocesen zullen in werking komen.

Deze kerkelijke reglementen verordenen een rigtig beheer en toezigt, mitsgaders eene behoorlijke rekenpligtigheid. Zij zijn dan ook door den Koning, na verhoor van den Raad van State, bij de besluiten van 31 Mei en 30 Julij 1854, n°. 64 en 56, voor zooveel noodig, goedgekeurd; waardoor deze, ook voor de belangen van den Staat niet onverschillige zaak, met wederzijdsche tevredenheid haar beslag heeft verkregen.

Een ander, niet minder moeijelijk werk, namelijk *de parochiale indeeling der diocesen van Utrecht en Haarlem* — alwaar de tijdens het bestaan der Hollandsche Zending ingestelde *statien* nog aanwezig zijn, — wordt regelmatig voorbereid. Het is reeds ten aanzien van enkele kerkelijke gemeenten in de diocees van Utrecht tot stand gekomen, en zal, naar men vertrouwt, aldaar, zoowel als in de diocees van Haarlem, onafgebroken worden voortgezet, opdat de parochiën, naar gelang hare omschrijving of grensbepaling gereed zij, worden ingesteld, en alzoo de onmisbare bestanddeelen eener behoorlijke organisatie van het kerkwezen weldra het aanwezen verkrijgen.

In de diocees van 's Hertogenbosch — alwaar, even als in de bisdommen van Bredra en Roermond, de

vroeger vastgestelde parochiale indeeling was behouden — zijn de bestaande parochiën met hare omschrijving of grensbepaling onlangs bevestigd, ten gevolge waarvan het bovengemelde algemeen regelement voor de parochiale kerkbesturen in die diocees bereids is uitgevoerd.

De onlangs door de Staten-Generaal aangenomen wet *tot regeling van het armbestuur* heeft de noodzakelijkheid doen geboren worden, om de kerkwettelijke regeling van het *Katholijk armwezen* in de verschillende diocesen te verhaasten. Deze angelegenheid was, gedurende den vroegeren staat van het kerkgenootschap en ten gevolge van het verordende staatstoezigt op de kerkelijke armbesturen, niet meer in die mate aan het kerkelijk gezag onderworpen als thans wordt vereischt, zoodat dit belangrijk deel der kerkelijke inrigting daarom te eerder voorziening noodig maakt.

Tot de ordelijke werking der kerkelijke instellingen van weldadigheid, aan welke de bedoelde wet de armverzorging wil hebben overgelaten, worden alsnu kerkelijke reglementen gevorderd, opdat die instellingen, na hare onafhankelijkheid van het staatsgezag, aan doelmatige kerkregels gebonden worden, en niet zonder wakend toezigt blijven, maar door eene goede inrigting en een doelmatig bestuur in staat geraken, hare moeijelijke taak met vrucht te kunnen volvoeren.

Het hoog gewigt dezer zaak is uit dien hoofde aan de kerkvoogden dringend aanbevolen, met uitnoodiging om, ieder in zijne diocees, op dit voor Kerk en Staat even belangrijk onderwerp door hun kerkelijk gezag naar eisch orde te stellen, ten einde de onder hun gebied staande instellingen van weldadigheid zoodanig worden georganiseerd, dat zij in haren werkkring kunnen beantwoorden aan het vertrouwen van den wetgever, die op de zorg der Kerk heeft gerekend, door haar armbestuur van het staatstoezigt vrij te stellen en aan haar de bedeeling der armen over te laten.

Men vleit zich, dat deze moeijelijke aangelegenheid, door goede verstandhouding en wederkeerige welwillendheid bevordert, bereidvaardige medewerking ontmoeten en langs dien weg voor het welzijn van Kerk en Staat gewenschte vruchten dragen zal.

Met betrekking tot de inrigting en het bestuur van het kerkbestuur der Oud-bisschoppelijke Klerezy, heeft het Staatsgezag insgelijks de vereischte medewerking ontvangen.

Daaruit is onder anderen gebleken, dat dit kerkgenootschap, hetwelk ruim 5000 zielen telt en in *drie* diocesen is afgedeeld, als zoodanig erkent: I. een aartsbisdom van Utrecht; II. een bisdom van Haarlem; III. een bisdom van Deventer; en dien ten gevolge de daaraan ontleende bisschoppelijke titulaturen aan zijne *drie* kerkvoogden toekent.

Ieder kerkvoogd heeft zijne plaats van vestiging aangewezen, en deze zijn, bij Koninklijk besluit van 22 April 1854, no. 105, geschikt verklaard, te weten: I. de gemeente Utrecht; II. de gemeente Amsterdam; III. de gemeente Rotterdam. Het beheer der kerkelijke goederen en fondsen van dit kerkgenootschap is, even als de parochiale indeeling van zijne bisdommen, nog op den vroeger bestaanden voet ingerigt gebleven. Dit is insgelijks het geval met zijn kerkelijk armwezen, welks beheer en toezigt nu echter regeling behoeven, waartoe de betrokken kerkvoogden zijn uitgenoodigd de vereischte beschikking te nemen.

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Wij zijn heden verpligt van de niet onbelangrijke berigten, die ons uit het buitenland zijn toegekomen, slechts een zeer beknopt overzigt te geven, daar wij onze lezers wenschen bekend te maken met de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp op het lager en middelbaar onderwijs.

Het gerucht omtrent een eerste voordeel, door de geallieerden in de Krim behaald, blijkt ongegrond te zijn. De Russen hebben met 25,000 man eene positie voor Sebastopol ingenomen en wachten nog eene versterking van 15,000 man. De maarschalk de St. Arnaud heeft aan de Fransche regering eene depêche gezonden, gedagteekend Oud-Fort, den 18den, meldende, dat het leger zich den 19den in beweging zou stellen, zoodat op den 20sten een slag kan hebben plaats gehad. Het is niet waarschijnlijk, dat de 40,000 Russen de overwinning op de geallieerden zullen behalen.

Men heeft thans nadere bijzonderheden omtrent de ontscheping. Toen het gros van het leger te Oud-Fort aan land ging, maakte een eskader stoomschepen eene afleiding te Katcha en te Eupatoria. De Russen, ten getale van 400 man, leverden laatstgenoemde stad op de eerste sommatie over.

Het *Journal de Constantinople* bevestigt, dat van eene flotille Russische kanonneerbooten, die troepen van Tangarog in de Krim overbragten, verscheidene vergaan zijn.

De verschillen met Koning Otto van Griekenland, wegens het binnenrukken van Fransche troepen te Athene, zijn volgens den Franschen *Moniteur*, bijgelegd. De Franschen zijn te Athene binnengerukt.

De tekst van de Oostenrijksche circulaire van den 14 en van de Pruissische van den 21sten September worden thans medegedeeld. Het eerste stuk is onze lezers reeds kortelijk bekend gemaakt. Het tweede bewijst, dat alle verschil tusschen de Duitsche hoven nog niet is uit den weg geruimd. Pruissen neemt met genoegen acte van de verklaringen, dat Oostenrijk in de weigering van Rusland tot aanneming der vier gestelde vredesvoorslagen geen *casus belli* ziet. Pruissen zal Oostenrijk ondersteunen, in geval het door Rusland wegens de bezetting der Vorstendommen wordt aangevallen, maar in geval het die provinciën alleen bezet: de gezamentlijke bezetting met de geallieerden zou toch tot andere verwikkelingen aanleiding kunnen geven. Pruissen wil wel zijn zedelijken steun aan de vier vredes-grondslagen geven, maar wenscht daarover niet in de Bondsvergadering te beraadslagen, daar die vier punten door de beide krijgvoerende partijen niet als geheel afdoende en onomstootelijk worden beschouwd. Indien de Bond daarover echter wilde beraadslagen, zou Pruissen ze ondersteunen, « zoodra men werkelijk onderhandelingen kon openen, waarbij die waarborgen tot grondslag zouden strekken ».

De berigten uit Spanje zijn niet zeer gunstig. De partijen zijn zeer verdeeld, en men vreesde voor nieuwe pogingen, die de vijanden van de tegenwoordige orde van zaken zouden ondernemen, ofschoon men de vruchteloosheid daarvan voorzag.

De Overland-mail heeft berigten uit Calcutta van den 19den en van Bombay tot den 29sten Aug. aangebragt. Canton was in staat van beleg, en men verwachtte die stad in de handen der rebellen te zien overgaan. De handel stond geheel stil.

De *Baltic* heeft berigten uit New-York tot den 16den dezer aangebragt. Het reciprociteits-verdrag tusschen Canada en de Vereenigde Staten was afgekondigd.

In Mexico breidt de opstand zich meer en meer uit. Er was een hevige driedaagsche veldslag geleverd tusschen de troepen van Santa-Anna en de insurgenten van Tamaulipas. Deze slag, die bij Victoria werd geleverd, bleef onbeslist. De troepen van Alvarez hebben nieuwe overwinningen op de regerings-troepen behaald, en San Luis de Potosi heeft zich voor den opstand verklaard.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

WET OP HET LAGER EN MIDDELBAAR ONDERWIJS.

De *Memorie van Toelichting*, behoorende tot het ontwerp van wet, regelende het Lager en Middelbaar onderwijs, (reeds gisteren in zijn geheel door ons medegedeeld) vangt aan met een uitvoerig overzigt van 't geen tot dus ver hier te lande is gedaan, om eene behoorlijke splitsing te maken tusschen het lager, middelbaar en hooger onderwijs. Dat alles, eindelijk zamen trekkende, verkrijgt de Regering als slotsom der vroegere denkbeelden over de beste indeeling van het onderwijs het navolgende:

Het *lager* onderwijs moet strekken tot die ontwikkeling en vorming, welk voor een ieder onmisbaar is; het *middelbaar* onderwijs, voortzetting van het lager, moet, behalve tot verdere ontwikkeling en beschaving, tot opleiding dienen niet alleen voor handel, landbouw en nijverheid (in industrie-scholen), maar ook voor de universiteit (in gymnasien); het *hooger* onderwijs moet strekken tot hoogere beoefening der wetenschap om haar zelve, en tot vorming voor betrekkingen in den Staat, waartoe eene wetenschappelijke voorbereiding wordt vereischt.

Zoodanige indeeling kwam der Regering voor ook nu nog allezins aannemelijk te zijn en tot grondslag te kunnen dienen voor de gevorderde wettelijke regeling. Indien op dien grondslag drie afzonderlijke wetsvoorstellen (hetgeen zij boven één algemeen ontwerp verkieslijk zou hebben geacht) wierden ontworpen, zoude naar hare meening het doel bereikt en, met behoorlijke inachtneming van het bestaande. een einde gemaakt kunnen worden aan de onzekerheid, die tegenwoordig bepaaldelijk ten opzigte van het middelbare onderwijs bestaat.

Daartegen evenwel verzette zich een gewigtig bezwaar.

Art. 194 der Grondwet vordert het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers alleen voor zoover betreft het *lager* en *middelbaar* onderwijs. Het *hooger* is op dat punt geheel vrij. Toen dat artikel werd vastgesteld, behoorde het onderwijs op de Latijnsche scholen en gymnasien gegeven tot het *hooger* onderwijs. Ook dat hetwelk op de industrie-scholen hoofdzaak is, in scheikunde, delfstofkunde, aardkunde, kruidkunde, dierkunde, werktuigkunde, staathuishoudkunde, de handelswetenschappen enz. maakt dusverre een deel uit van het hooger onderwijs: ieder mag derhalve vrijelijk onderwijs geven in de vakken, tot welker beoefening die inrigtingen de gelegenheid plegen aan te bieden. Worden zij evenwel beschouwd als een deel uit te maken van het middelbaar onderwijs, dan moeten de onderwijzers dier vakken hunne bekwaamheid en zedelijkheid bewijzen. De bedenking zou dus kunnen worden gemaakt, dat op die wijze de wet ter uitvoering van art. 194 der Grondwet de vrijheid van onderwijs, bij dat artikel verleend, zou beperken.

Schoon nu deze bedenking voor wederlegging vatbaar schijnt en daartegen kan worden aangevoerd, dat vermits de wetgever krachtens de Grondwet geroepen is de *inrigting* van het lager, middelbaar en hooger onderwijs te *regelen* hij alle vrijheid heeft die inrigting zoodanig te regelen als hem in het belang der zaak meest geraden voorkomt, zonder daarbij aan bestaande verordeningen of bepalingen in het minst gebonden te zijn, zoodat hij dan ook bevoegd [illegible] hetgeen dusverre tot het hooger onderwijs behoorde tot het middelbare te brengen en omgekeerd, valt het toch niet te ontkennen, dat, zoo al niet de letter, nogtans de geest der Grondwet zich tegen zoodanige handeling verzet. De Grondwet heeft ongetwijfeld ten aanzien van het onderwijs meer vrijheid willen geven dan tot dien tijd bestond, en een maatregel, die, in stede van een grootere vrijheid te verleenen, de reeds aanwezige zou beperken, moest tot gegronde bedenkingen aanleiding geven.

Der Regering althans is het punt bij ernstige overweging van zoo groot gewigt voorgekomen, dat zij ten slotte liever van eene indeeling, die haar overigens de meest natuurlijke toescheen, heeft willen afzien, dan de vrijheid van onderwijs, bij de Grondwet toegekend te beperken of belemmeren.

Het was dus noodig eene andere indeeling van het lager, middelbaar en hooger onderwijs aan te nemen. De weg daartoe was aangewezen. Het middelbaar onderwijs zou drieledige strekking hebben gehad: verdere ontwikkeling en beschaving; opleiding voor handel, landbouw en nijverheid; opleiding voor de universiteit. Moest het onderwijs voor die tweeledige opleiding, althans het voornaamste gedeelte daarvan [illegible] hooger onderwijs worden aangemerkt, zoo kon het middelbaar onderwijs alleen zijn voortzetting en meer wetenschappelijke behandeling van hetgeen het lager onderwijs [illegible] met bijvoeging van de beginselen van enkele vakken [illegible] bezwaarlijk tot het lager onderwijs waren te brengen.

Dien ten gevolge scheen ook het regelen van het ge[illegible] onderwerp door drie afzonderlijke wetten minder noodzakelijk. De naauwe betrekking, die nu tusschen het lager en middelbaar onderwijs zou bestaan, deed het beter [illegible] beide in één wets-ontwerp op te nemen. Zoowel het [illegible] der overheid als het onderzoek naar de bekwaamheid [illegible] zedelijkheid der onderwijzers kon nu voor beide soorten [illegible] onderwijs hetzelfde zijn.

In dien zin is dan ook het wets-ontwerp op het [illegible] en middelbaar onderwijs ingerigt, tot welks aanbieding [illegible] Regering zich voor het oogenblik heeft bepaald, te[illegible] niet door vertraging, welk eene gelijktijdige beh[illegible] van de drie deelen van het onderwijs noodzakelijk [illegible] medebrengen, de door velen zoo zeer gewenschte [illegible] tot het oprigten van bijzondere scholen van lager o[illegible] langer achterwege blijve. De beginselen, die aan dat [illegible] tot grondslag liggen zijn uiteengezet bij de toelichting [illegible] artikelen. De Regering meende hieraan de voorkeur [illegible] ten geven boven eene ontwikkeling dier beginselen [illegible] plaatse, met verwijzing daarnaar bij de behandeling [illegible] artikelen. Een punt is echter dat, van algemeen[illegible] niet wel bij een der artikelen ter sprake zou kunnen [illegible] den gebragt, de zienswijze namelijk der Regering [illegible] zien der regeling van het openbaar onderwijs tegen [illegible] vrijheid van onderwijs door de Grondwet gewaarborgd [illegible] zienswijze zij alzoo hier in groote trekken vermeld.

Wordt van den eenen kant met klem van rede[illegible] gedrongen op de vermeerdering der bijzondere in[illegible] van lager onderwijs en worden daarvan voor het [illegible] en de Nederlandsche jeugd de beste uitkomsten [illegible] met niet minder warmte wordt van de andere [illegible] gevoelen voorgestaan, dat het openbaar onderwijs [illegible] vordering van kennis, geestontwikkeling en eendr[illegible] de burgers van denzelfden Staat, in de eerste en [illegible] plaats behoort in aanmerking te komen.

De vrijheid tot het geven van onderwijs, de bevoegdheid [illegible] voor ouders en voogden om de kinderen zoo te [illegible] derwijzen en opvoeden als zij volgens hun geweten [illegible] verpligt te zijn, werden door de Grondwet van [illegible] gekend. Die regten, welke met zoo veel reden [illegible] hoogsten prijs worden gesteld, zijn der Natie gewaarborgd [illegible] en de Regering vertrouwt dat dit wets-ontwerp he[illegible] zal leveren, dat die regten volkomen door haar [illegible] eerbiedigd.

De Regering erkent dat het bijzonder onderwijs [illegible] ingerigt, voordeelen aanbiedt, welke het openbaar [illegible] wijs wegens zijne algemeene strekking mist; maar [illegible] is zij innig overtuigd dat voor de hoogste belangen [illegible] volk en Staat niet zou zijn gezorgd, indien een wel [illegible] geld openbaar onderwijs ontbrak en alles aan het bijzondere [illegible] wierd overgelaten.

De Regering vereenigt zich dan ook niet met het [illegible] len van hen, die meenen, dat de pogingen, die [illegible] welke reden dan ook, worden aangewend tot het [illegible] van bijzondere scholen, moeten worden belemmerd [illegible] tegengegaan, of die het openbaar onderwijs in de [illegible] der Regering als een middel willen hebben beschouwd [illegible] om het bijzonder onderwijs hier of daar te bemoeijelijken [illegible] en zoo doende de vrijheid, door de Grondwet gewaarborgd [illegible] te bekorten. Ontdekt zij dat goede bijzondere scholen [illegible] als er reeds vele zijn, worden opgerigt of uitgebreid [illegible] juicht het toe en zij wenscht niet het bestaan daarvan [illegible] gevaar te brengen door de krachtige hulpmiddelen [illegible] over kan worden beschikt met betrekking tot het [illegible] wijs van overheidswege gegeven.

Maar wat zij wenscht en wat zij, al ware het [illegible] de Grondwet voorgeschreven, als haren dure[illegible] schouwt, is te zorgen dat overal en voor ieder [illegible] voor den gegoede als voor den minst vermogende [illegible] schillig tot welke godsdienstige gezindheid hij behoort [illegible] gelegenheid worde geopend tot het ontwikkelen der [illegible] gens van verstand en hart, en tot het verkrijgen van [illegible] kundigheden, welke in eene beschaafde maatschappij [illegible] ieder, van welken rang of stand hij moge wezen, [illegible] baar zijn.

Deze denkbeelden, welke de Regering met den [illegible] grondwettige bepalingen acht overeen te stemmen [illegible] n dit wets-ontwerp toegepast vinden. Over de [illegible]

lijkheden, die de regeling van het lager onderwijs oplevert, zoowel ten gevolge van de uiteenloopende meeningen als van de grondwettige voorschriften, die in acht genomen en in overeenstemming moeten worden gebragt, zal de Regering niet uitweiden; een ieder, die zich met het onderwerp heeft bezig gehouden, zijn zij bekend. Ook van verdere beschouwingen omtrent andere punten meent zij zich hier te kunnen onthouden. Alleen valt nog op te merken, dat zij het raadzaam heeft geacht in dit wets-ontwerp slechts datgene op te nemen, wat geacht kan worden meer bepaald tot de taak van den wetgever te behooren, het overige voor reglementen, hetzij algemeene, provinciale of plaatselijke overlatende. Het onderwerp in zijnen geheelen omvang bij wet te willen regelen, zou, daargelaten de uitgebreidheid die deze dan zou verkrijgen, twee bezwaren van overwegenden aard doen ontstaan, dat namelijk de wetgever geroepen zou worden een oordeel uit te spreken over menig punt van zuiver paedagogischen aard, en dat verbeteringen, waarvan de ondervinding de wenschelijkheid mogt aantoonen, niet mogelijk zouden zijn zonder wijziging der wet zelve, waartoe niet ligt zal worden overgegaan. Bij het vaststellen der verordeningen op het lager onderwijs in 1806 is ook slechts hetgeen van wettelijken aard was bij wet, wat daarentegen van reglementairen aard was bij reglement geregeld, en het nut van dezen maatregel is herhaaldelijk gebleken. Het scheen dus wenschelijk dit voorbeeld thans te volgen.

De Regering gaat vervolgens over tot de toelichting der artikelen. Daaronder bekleedt het gewigtige art. 4 eene voorname plaats. Ziet hier wat de Regering in de hoofdzaak zegt: *Art.* 4. Art. 194 der Grondwet zegt: „De inrigting van het openbaar onderwijs wordt geregeld *met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen.*"

Over de wijze, waarop deze regeling zou behooren te geschieden, loopen de denkbeelden zeer uiteen, en er is zeker geene bepaling in dit artikel der Grondwet, die tot zoo veel wisseling van denkbeelden en verschillende beschouwingen aanleiding heeft gegeven.

Volgens sommigen zal aan dit gebod der Grondwet worden voldaan, zoo de verpligting wordt voorgeschreven in elke gemeente voor iedere godsdienstige gezindheid afzonderlijke openbare scholen op te rigten. Het is niet te ontkennen, dat de openbare onderwijzers dan weinig gevaar zouden loopen bij hun onderrigt de godsdienstige begrippen hunner leerlingen of liever van de ouders van dezen te kwetsen; dat zij bij het geven van hun onderwijs ruimer handen zouden hebben en de bezwaren, welke uit het aannemen van een ander stelsel voortvloeijen, dan niet, of althans in veel geringer mate, aanwezig zouden zijn. Doch is de verwezenlijking van dit denkbeeld mogelijk? Er zijn gemeenten, waar thans zeventien godsdienstige gezindheden gevonden worden: zullen voor elke dezer eene of meer openbare scholen moeten worden opgerigt? Enkele gezindheden tellen slecht zeer weinig leden: zal niettemin voor het klein aantal kinderen eene openbare school, behoorlijk ingerigt, tot stand moeten komen? De Regering is van oordeel dat een gezet onderzoek naar de voor- of nadeelen van dit stelsel achterwege kan blijven, omdat het naar hare overtuiging niet voor toepassing vatbaar is.

Volgens anderen is het eenige middel, om het doel te bereiken, daarin gelegen, dat de openbare school zij ingerigt voor kinderen van verschillende godsdienstige gezindheden en de onderwijzer er niets onderwijze, verrigte of toelate, kwetsend voor de godsdienstige begrippen van eenigerlei gezindheid. Zij meenen dat de dagelijksche gemeenzame omgang van kinderen, tot verschillende gezindheden behoorende, op dezelfde school, de vriendschapsbetrekkingen, die er door velen worden aangeknoopt, en die, welke uiteenloopende wegen zij ook op lateren leeftijd bewandelen, nooit geheel verbroken worden, althans eenige sporen achterlaten, en aan de zoo wenschelijke eensgezindheid en verdraagzaamheid tusschen de burgers van denzelfden Staat meer bevorderlijk zullen zijn dan het scheiden dier kinderen in afzonderlijke scholen, waar zij reeds van hunne vroegste jeugd, zoo al niet in een geest van onverdraagzaamheid worden opgeleid, dan toch leeren de kinderen van eene andere godsdienstige gezindheid dan de hunne eenigermate als vreemden te beschouwen.

Zonder dat bezwaren, welke ook aan dat stelsel verbonden zijn, uit het oog te verliezen, zonder van den omgang der kinderen van verschillende gezindheden op de openbare scholen eene hooge verwachting te hebben, of die gemengde scholen als oefenplaatsen van verdraagzaamheid en eensgezindheid te willen beschouwen, meent de Regering toch dat het sinds bijna 50 jaren bestaan van zoodanige scholen eene reden moet zijn om van haar voortdurend behoud niet dan om hoogst gewigtige bezwaren af te zien.

Maar daarenboven is zij overtuigd dat dit stelsel met den geest en de bedoeling der Grondwet en met de gelijkheid van regten door haar aan de belijders der onderscheidene godsdiensten verzekerd het meest overeenkomt, en het eenige is dat in den regel kan worden toegepast. Door de bij de Grondwet verleende vrijheid, zal het geoorloofd wezen aan het bijzonder onderwijs elke godsdienstige rigting te geven die men verlangt; maar daartegenover moet het openbaar onderwijs voor allen, ook voor hen, die geene bepaalde godsdienstige rigting aan het onderwijs wenschen gegeven te zien, toegankelijk wezen, en de openbare school een onzijdig terrein zijn, waar, met terzijdestelling van alle verschilpunten omtrent godsdienst, aan alle kinderen, onverschillig tot welke gezindheid zij behooren, de gelegenheid wordt aangeboden om eene verstandelijke en zedelijke ontwikkeling en vorming te verkrijgen. Op die school moet dan de onderwijzer zich van alles onthouden en niet toelaten dat er iets geschiede wat de godsdienstige begrippen van eenigerlei gezindheid moet kwetsen. Schorsing en ontslag zou de straf zijn van hem, die zich aan het overtreden van dit verbod schuldig mogt maken.

Uit hetgeen ten aanzien van den aard der openbare gemengde school gezegd is volgt, dat het gewoon onderwijs dáár gegeven slechts eene algemeene godsdienstige en zedelijke strekking zal kunnen hebben, maar dat onderwijs in de godsdienst daaraan vreemd moet blijven. De Regering is echter overtuigd, dat op die wijze niet zou worden voldaan aan hetgeen de eischen eener welbegrepen opvoeding der jeugd medebrengen, en zij stelt er hoogen prijs op, ja zij rekent het onmisbaar, dat de kinderen van het onderrigt in de godsdienst niet worden verstoken. Dat onderrigt moet gelijken tred houden met en zich aansluiten aan het schoolonderwijs, en teneinde daarvoor te zorgen, wil de Regering de gebouwen voor het openbaar lager en middelbaar onderwijs bestemd, buiten de schooluren, voor de leerlingen der school beschikbaar hebben gesteld.

Verder mag de wet niet gaan. Zij kan aan de kerkelijke genootschappen de verpligting niet opleggen tot het geven van onderwijs in de godsdienst, maar zij moet het hun als een zedelijken pligt overlaten, verzekert dat zij er zich niet aan zullen onttrekken. Maar de burgerlijke overheid zal, naar aanleiding van het wettelijke voorschrift, met de kerkelijke besturen in overleg kunnen treden en dientengevolge den tijd en de wijze regelen waarop aan de kinderen der verschillende gezindheden in de schoolgebouwen onderwijs in de godsdienst zal worden gegeven door hen, die tot het geven van dat onderwijs de bevoegdheid bezitten.

Wordt, overeenkomstig met de ontwikkelde denkbeelden het openbaar lager onderwijs zoo ingerigt dat in de scholen, waar kinderen van verschillende gezindheden zijn vereenigd, bij het aanwezig zijn van eene algemeene godsdienstige strekking, alles wat de godsdienstige begrippen kan kwetsen, worde geweerd, en tevens dagelijks, op vastgestelde tijdstippen, aan de kinderen der verschillende gezindheden afzonderlijk onderwijs in de godsdienst worde gegeven, dan zal, naar de innige overtuiging derRegering, voldaan zijn, van de voorschriften der Grondwet en tevens voor de hoogere belangen van volk en Staat behoorlijk zijn gezorgd.

Reeds is te kennen gegeven dat de Regering van oordeel is, dat de openbare scholen in den regel moeten zijn ingerigt voor kinderen van verschillende godsdienstige gezindheden. Van vele zijden is echter de wensch te kennen gegeven dat, waar de plaatselijke omstandigheden het toelaten, de openbare school worde ingerigt in verband met de verschillende godsdienstige gezindheden, zoodanig namelijk, dat de kinderen, tot dezelfde godsdienstige gezindheden behoorende, bij elkander worden vereenigd en onderwijs genieten van onderwijzers dier gezindheid.

Wel gelooft de Regering dat deze facultative splitsing in de toepassing moeijelijkheden zal ontmoeten en slechts in weinige plaatsen zal kunnen tot stand komen; maar zij heeft geen reden gevonden, noch met het oog op de Grondwet, noch op de belangen van het onderwijs, waarom zoodanige splitsing door de wet zou moeten worden verboden.

Worden er gemeenten gevonden waar de godsdienstige verhouding der gezindheden het toelaat dat de kinderen in afzonderlijke openbare scholen worden opgenomen en de bevolking het verlangt, dan wil de regering ook in dat geval de meest mogelijke vrijheid geven en aan de gemeentebesturen de bevoegdheid niet ontzeggen, om tot dergelijke splitsing te besluiten.

Bij artikel 6, legt de Regering art. 194 der Grondwet luidende: « Er wordt overal in het Rijk *van overheidswege* voldoend openbaar lager onderwijs gegeven » aldus uit: dat *de gemeente* en niet *de staat* de kosten van het openbaar lager onderwijs moet dragen, alleen met behulp, ingeval van onvermogen, van de provincien en van den staat. Ook wordt, bij ditzelfde art. uitvoerig de gronden opgegeven, waarom de Regering *de schoolpligtigheid* niet in de wet heeft gebragt. Zij kan niet aannemen, dat een eenvoudige zedelijke verpligting tot een regtspligt kan worden gemaakt. Wat onder de kosten van het onderwijs verstaan wordt, zal bij een Koninklijk besluit worden uitgemaakt.

Betrekkelijk het *schooltoezigt* geeft de Regering (op de artt. 16—22) de volgende inlichtingen, hoe dat onderwerp bij Koninklijk besluit zal geregeld worden.

„Wil men verbetering in den bestaanden gebrekkigen toestand, de schoolopzieners-betrekking worde een ambt, dat een behoorlijk bestaan oplevert. Tevens wake men tegen vereeniging met andere, althans werkzame betrekkingen. Het Koninklijk besluit van 5 November 1851 (*Staatsblad* n. 141), houdende bepalingen ten aanzien van het gelijktijdig bekleeden van ambten, geeft daartoe reeds eenigermate het middel aan de hand; de instructie voor de schoolopzieners zou er verder in kunnen voorzien. Zoo doende zullen bekwame, kundige en ijverige mannen verkregen worden, die zich geheel aan hun gewigtig werk wijden. Men zal dan ook met een veel kleiner getal kunnen volstaan, hetgeen de keuze gemakkelijker zal maken; bovendien zullen geschikte personen te voorschijn komen, die nu om het onbezoldigde der betrekking achter blijven. Neemt men voor Noordbrabant, Gelderland, Zuidholland en Noordholland ieder *drie* en voor elk der overige provinciën *twee* schoolopzieners, welk getal met het oog op art. 12 niet wel kleiner kan zijn, dan verkrijgt men een bedrag van 26, terwijl er thans 86 zijn. En dat die drie of twee schoolopzieners in elke provincie, zoo ze met zorg worden gekozen, met meer vrucht werkzaam zullen kunnen zijn, dan de vier tot tien, aan wie nu het opzigt is toevertrouwd, mag met grond worden verwacht.

Ter verdere verbetering van het schooltoezigt is het ook wenschelijk, dat er weder als vroeger van regeringswege een inspecteur zij, wil men eenheid en kracht; zoodanig ambtenaar kan daartoe het meest bijdragen. De schoolopzieners gaan niet verder dan hun district of hunne provincie; weten niet altijd wat elders ten behoeve en ter verbetering van het onderwijs wordt gedaan; soms wordt in de eene provincie dezelfde zaak anders beschouwd of behandeld dan in de andere. Een kundig en geschikt inspecteur, die al de deelen van het Rijk bezoekt, kan hierin zeer nuttig zijn. Hij deelt den eenen schoolopziener of onderwijzer mede, wat hij bij een ander beter heeft gezien, bekend met de inzigten der Regering, geeft hij inlichting en doet hij teregtwijzing: hij brengt zoo doende eenheid te weeg en licht de Regering voor.

De tegenwoordige plaatselijke schoolcommissien en niet minder de commissien van plaatselijk toevoorzigt laten insgelijks, op loffelijke uitzonderingen na, te wenschen over: de laatsten zouden zelfs zonder bezwaar kunnen worden gemist. Zij zijn dan ook bij dit ontwerp niet behouden; de plaatselijke schoolcommissien daarentegen wel, omdat deze, mits behoorlijk ingerigt en zamengesteld, zeer nuttig kunnen werken.

Als een der voorname gebreken van de bestaande inrigting wordt beschouwd het bijna volslagen gemis van vertegenwoordigers van den onderwijzersstand in de commissien, waardoor deze onbekend blijven met de behoeften en bezwaren van het innerlijke schoolleven en van de onderwijzers. Het verdient dus aanbeveling in de commissien onderwijzers van inrigtingen van lager en van middelbaar onderwijs op te nemen. Overigens mag het doen van goede keuzen aan de plaatselijke besturen in het belang van het onderwijs bijzonder aanbevolen worden. Op deze commissien toch zal het toezigt in de gemeente grootendeels rusten.

Wat de wijze betreft, waarop het onderzoek naar de bekwaamheid zal plaats hebben, zegt de Regering dat de tegenwoordige vrij algemeen minder goed geacht wordt. De zamenstelling der provinciale commissien van onderwijs brengt mede, dat een behoorlijk onderzoek naar de kunde der adspiranten niet zonder bezwaar is. Ook is geene genoegzame eenheid. De eene commissie is streng, de andere toegevend; de leerwijze, waarop de eene hoogen prijs stelt, wordt door de andere afgekeurd. Hetzelfde geldt ten aanzien der schoolopzieners en plaatselijke schoolcommissien, mede in sommige gevallen bevoegd tot het examineren en afgeven van acten van algemeene toelating. Deze acten hebben alzoo eene zeer verschillende, soms vrij geringe waarde.

Dat het uit dien hoofde allernoodzakelijkst zou wezen de acten van algemeene toelating, het radicaal van onderwijzer, door *eene* commissie te doen verleenen, is sinds lang erkend. Aan de uitvoering waren nogtans bezwaren verbonden, bij de tegenwoordige inrigting van het schoolbestuur onoverkomelijk. Wel had men uit de 86 schoolopzieners eene commissie van bekwame mannen kunnen zamenstellen, die de provincien zouden rondreizen, en de adspiranten naar eenen onderwijzersrang examineren — eene commissie toch op ééne plaats gevestigd, was, uit hoofde der reis- en verblijfkosten van de doorgaans minvermogende candidaten weinig raadzaam; — doch welk schoolopziener zou het met zijne overige bezigheden hebben kunnen overbrengen, niet slechts weken, maar maanden afwezend te zijn? Van daar het denkbeeld om in plaats van ééne, vier dergelijke reizende commissien te benoemen, doch evenzeer verworpen, omdat de bezwaren, schoon minder, nog steeds bleven bestaan, en de gewenschte eenheid op die wijze toch niet kon verkregen worden.

Naar het schijnt zou met de hierboven voorgestelde inrigting van het schoolbestuur, hetgeen gewenscht wordt zonder bezwaar kunnen worden bereikt. De hinderpalen vervallen, zoo er schoolopzieners zijn die uitsluitend voor hun ambt leven. Uit de 26 schoolopzieners, die er volgens het bovenstaande zouden zijn, zouden ligt jaarlijks 8 à 9 benoemd kunnen worden tot eene commissie, telkens 14 dagen vergaderende, om dan weder voor eenigen tijd naar huis te keeren, op b. v. ieder der zeven volgende plaatsen: 's Hertogenbosch, Arnhem, 's Hage of Rotterdam, Haarlem of Amsterdam, Middelburg en Maastricht (bij afwisseling), Leeuwarden en Groningen (bij afwisseling), Zwolle. Een examen eenmaal 's jaars schijnt voldoende. Rekent men voor elke vergadering veertien dagen, hetgeen wel genoegzaam zal wezen en bovendien bij elke vergadering voor de reis en de voorbereidende maatregelen 7 dagen, dan vorderen de zeven vergaderingen jaarlijks gezamenlijk 21 weken, ruim 5 maanden, waarvoor het goede jaargetijde zou kunnen worden gekozen. Tusschen April en October, de uiterste tijdstippen, waarop de provinciale commissien van onderwijs thans vergaderen, is er overvloedig tijd om de geheele rondreize op deze wijze te verrigten.

De verpligting om de commissie uitsluitend uit schoolopzieners te doen bestaan zou echter welligt soms tot moeijelijkheden aanleiding kunnen geven. Bij een niet aanzienlijk personeel kon ziekte of andere wettige verhindering van deze of gene de keuze eenigzins belemmeren.

Uit dien hoofde is het raadzaam vrijheid te geven zoo noodig ook aan andere geschikte personen het lidmaatschap der commissie op te dragen. Wenschelijk zal het steeds wezen, dat de commissie geheel uit schoolopzieners zij zamengesteld, doch in buitengewone gevallen zou zij zonder bezwaar met anderen kunnen worden aangevuld.

Aan deze commissie zou het onderzoek van *alle* onderwijzers en onderwijzeressen, onder welke benaming zij ook zijn bekend, benevens het kosteloos uitreiken der acten van algemeene toelating, behooren te worden opgedragen en die acten mitsdien voor het geheele Rijk geldig moeten zijn. Thans kan men zich, naar mate der acte, die men verlangt, laten examineren bij de provinciale commissien, de schoolopzieners of de plaatselijke schoolcommissien, en gelden de acten dien ten gevolge hetzij voor het geheele Rijk, hetzij voor eene enkele provincie, schooldistrict of gemeente. De ondervinding heeft de bezwaren hiervan doen kennen en

ook in dit opzigt is eenheid en een strenger onderzoek wenschelijk.

Bij het vervallen der klassificatie van de openbare scholen van lager onderwijs, kunnen de vier onderwijzers-rangen, die thans bestaan en waarvan de hoogste en laagste toch reeds overbodig mogen worden geacht, voortaan worden gemist. In het stelsel dezer wet zullen voor alle onderwijzers en onderwijzeressen twee acten, de eene voor het lager, de andere voor het middelbaar onderwijs, verkrijgbaar zijn, benevens afzonderlijke acten voor het onderwijs in eene of meer levende talen, voornamelijk ten behoeve van vreemdelingen. Overigens is het in het belang van het onderwijs noodig de acten, wanneer daarvan gedurende eenigen tijd geen gebruik is gemaakt, als vervallen te beschouwen. Die gedurende de laatste zes jaren geen onderwijs heeft gegeven, mag geacht worden niet meer kundig genoeg te zijn.

Met betrekking tot het onderzoek naar de zedelijkheid, zegt de Regering o. a., dat dit al dadelijk moet plaats hebben wanneer iemand zich bij de commissie aanmeldt, om eene acte van algemeene toelating te verkrijgen. Die acte moet aan niemand afgegeven kunnen worden, die niet op dat oogenblik een zedelijk onberispelijk karakter heeft. Dit zal de te examineren persoon het best kunnen bewijzen door getuigschriften van den onderwijzer, bij wien hij zijne opleiding ontving of het laatst werkzaam was, van achtenswaardige ingezetenen zijner gemeente of van het schooltoezigt.

Doch, even als hierboven met betrekking tot de acten van algemeene toelating werd opgemerkt, de bewijzen van zedelijkheid, tot het verkrijgen dier acten overgelegd kunnen niet wel geacht worden steeds hunne waarde te behouden. Van daar de noodzakelijkheid om naar het zedelijk gedrag des onderwijzers op nieuw onderzoek te doen, en dan door den schoolopziener telkens wanneer hij, hetzij naar eene openbare school staat, hetzij in eene bijzondere school of in de woningen der ingezetenen onderwijs wenscht te geven.

Die op vorenstaande wijze in het bezit is gekomen van de bij de Grondwet gevorderde bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid, is bevoegd, zich aan het openbaar of bijzonder onderwijs te wijden.

Tot het geven van onderwijs in eene bijzondere school of in de woningen der ingezetenen heeft hij verder niets noodig dan het bewijs, dat burgemeester en wethouders der gemeente, waar hij onderwijs wenscht te geven, zijne bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid hebben gezien en in overeenstemming met de voorschriften bevonden.

Van hen, die slechts aan kinderen van één gezin onderwijs geven, de zoogenaamde gouverneurs en gouvernantes hetzij bij de ouders of voogden dier kinderen inwonende of niet, schijnen, zooals ook thans krachtens de bestaande verordeningen het geval is, geene bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid te moeten worden gevorderd.

Tot het geven van openbaar onderwijs daarentegen is, behalve het bezit dier bewijzen, nog eene aanstelling door het gemeentebestuur noodig.

Ook de vergelijkende examens zijn in deze omstandigheden minder noodzakelijk; want de hoofdreden om deze examens te doen plaats hebben, namelijk minder goede keuze te verhoeden, vervalt, naardien voortaan, ten gevolge der doelmatiger wijze van toekenning der acten van algemeene toelating, geene andere dan genoegzaam bekwame onderwijzers kunnen worden gekozen. Overigens blijft het aan de gemeentebesturen geheel vrij, wanneer zij dit verlangen, een vergelijkend onderzoek naar de bekwaamheid van hen, die voor de betrekking van openbaar onderwijzer in aanmerking komen, in te stellen.

Bij Art. 23 herhaalt de Regering, dat in dit wets-ontwerp alleen opgenomen is, wat haar voorkwam tot den werkkring van den wetgever te behooren en het overige overgelaten voor reglementen, hetzij algemeene, provinciale of plaatselijke. Onderscheiden bepalingen zijn van algemeenen aard, zooals de aanwijzing, wat onder de kosten van het openbaar lager onderwijs te verstaan zij, het vaststellen van een minimum voor het inkomen der onderwijzers bij de openbare scholen van lager onderwijs, de omschrijving der acten van algemeene toelating, de voorschriften voor het schooltoezigt. Deze en dergelijke zullen in een of meer reglementen, door den Koning, na den Raad van State te hebben gehoord, vast te stellen, opgenomen moeten worden. Vele bepalingen zijn daarentegen van provinciaal of plaatselijk belang. Deze zullen, even als onder de tegenwoordige wetgeving op het lager onderwijs reeds het geval is, bij provinciale en plaatselijke reglementen, met inachtneming der daaromtrent bestaande voorschriften, kunnen worden vastgesteld.

Wat in ieder dier drie soorten van reglementen behoort te worden opgenomen, zal eerst later bepaald kunnen worden aangewezen. Uit dien hoofde wordt bij dit artikel slechts in het algemeen gezegd, dat de voorschriften, vereischt ter uitvoering dezer wet, door den Koning bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur worden vastgesteld. Bij die vaststelling zal dan vermeld worden wat verder voor provinciale en plaatselijke reglementen wordt overgelaten.

's Gravenhage, 30 September.

Z. M. heeft aan J. W. P. Kluit, op verzoek, verleend eervol ontslag uit zijne betrekking van griffier bij het kantongeregt te Alphen.

Z. M. heeft eervol emiritaat met pensioen verleend aan de navolgende predikanten als aan: F. H. van Berck Colenbrander, predikant bij de Nederduitsche Hervormde gemeente te Amsterdam, ingaande 1 Januarij 1855; C. W. Kersten, predikant bij de Hervormde gemeente te Barneveld, ingaande 1 October 1854; H. J. Costers, predikant bij de Waterlandsch Doopsgezinde gemeente te Nes en Hollum op Ameland, gerekend te zijn ingegaan den 17den April 1854; D. IJsenbeek, predikant bij de Doopsgezinde gemeente te Alkmaar, ingaande den 1sten October 1854; J. F. H. Houwing, predikant bij de Hervormde gemeente te Gorredijk, ingaande den 1sten Julij 1855.

Z. M. heeft goedgekeurd het beroep van een predikant, uitgebragt door den kerkeraad der Herv. gem. te Echteld, onder de classis van Tiel, op R. A. E. Snethlage, pred. te Arkel.

Naar wij vernemen is de heer Weddik, secretaris-generaal bij het departement van kolonien, benoemd tot lid van den Raad van State voor de koloniale aangelegenheden.

De heer Keuchenius is, in de plaats van den heer Weddik benoemd tot secretaris-generaal bij het departement van kolonien.

Men zegt, dat de heer Mr. G. Groen van Prinsterer zijn ontslag zou hebben aangevraagd als lid van de commissie, die benoemd is ter voorbereiding van de afschaffing der slavernij in onze overzeesche bezittingen.

* Gisteren is door den Hoog Eerw. heer van Vree, Bisschop van Haarlem, benoemd en aangesteld tot zijn secretaris, de Eerw. heer I. F. Vregt, kapellaan aan de R. K. Kerk op het Binnenhof.

* De Hoog Eerwaarde heer van Vree, bisschop van Haarlem, zal van wege den Bisschoppelijken zetel in Nederland, aan het concilium door Z. H. den Paus bijeengeroepen, deel nemen, en vergezeld van zijn Secretaris, den WelEerw. heer J. P. Vregt, oudste kappelaan bij de R. K. Kerk op het Binnenhof te 's Gravenhage, zich derwaarts begeven.

* Gister avond ten 7 ure heeft de hoogleeraar aan het Seminarium van Hageveld in de R. K. Kerk op het Binnenhof eene rede uitgesproken. Zoowel 's morgens als 's avonds was de opkomst der leeken talrijk.

* Gisteren avond heeft in het hotel Fuhri eene vergadering plaats gehad van het *Indisch Genootschap*, onder het voorzitterschap van den heer Cornets de Groot, en waarbij het Secretariaat werd waargenomen door den heer I. A. de Fremery; ongeveer een dertigtal leden was bij deze bijeenkomst tegenwoordig. Men verneemt, dat er maandelijksche bijeenkomsten zullen plaats hebben.

* Men zal zich herinneren, dat er, eenigen tijd geleden, in de dagbladen melding is gemaakt van eene vordering, welke de heer Maxwils, als ingevolge art. 143 der gemeentewet, namens de gemeente optredende, had ingesteld tot vernietiging van het contract, den 4 Mei 1844 door het stedelijk bestuur omtrent de gaz-verlichting der Residentie gesloten. De vordering steunde voornamelijk daarop, dat de overeenkomst was aangegaan zonder dat Burg. en Weth. van eene behoorlijke magtiging waren voorzien, en dat het besluit van den Stedelijken Raad, waarbij de punten der overeenkomst waren vastgesteld, nimmer de koninklijke goedkeuring had erlangd. Thans verneemt men, dat deze zaak, waarop de aandacht van al de gazverbruikers alhier gevestigd is, voldongen is en dat de regtbank het houden der pleidooijen heeft bepaald op 21 November aanst. Voor den heer Maxwils zal alsdan optreden de heer Mr. Metman terwijl de vordering zal worden bestreden door den heer Mr. Delprat.

* Voor de vereeniging tot werkverschaffing bij winterdag, heeft zich sedert zeven weken in de Wassenaarsche duinen een 23 tal personen bezig gehouden met de voor hare rekening gepootte aardappelen te rooijen. De hoedanigheid is zeer goed, doch de hoeveelheid heeft tot hiertoe niet bijzonder aan de verwachting beantwoord. De kleine aardappelen zullen aan de onderscheidene armbesturen worden uitgereikt.

* Volgens berigt van den Pruissischen gezant, dd. 24 Sept. jl. heeft men in den nacht van 31 Aug. op 1 Sept. de post beroofd, welke zich van Woldenberg naar het station van den spoorweg begaf. Onder de ontvreemde voorwerpen bevonden zich 7 Russische certificaten bij Stieglitz, leening van 1842, groot 500 roebels, circa 131 No. 6533—58033 tot en met 6539—58039, met de coupons van 1 Augustus, uitgeloot met 3500 zilveren roebels en betaalbaar sedert 1 Aug. jl.

De dader van deze diefstal, zekere Boy, gewezen ambtenaar bij de posterijen, geeft voor het paket, dat deze papieren inhield, in de rivier geworpen te hebben; de postdirectie, welke verpligt is om aan den eigenaar de aangegevene waarde van 3500 zilv. roebels terug te geven, heeft de noodige maatregelen genomen om de amortisatie te St. Petersburg te bewerken.

Inmiddels wordt men gewaarschuwd tegen inkoop als anderzins dezer certificaten, terwijl de aandacht der ambtenaren van politie op dezen diefstal gevestigd wordt.

* De officier van justitie te Dordrecht berigt, dat op Zaturdag den 23sten September jl. op de post aldaar is bezorgd geworden een brief, geadresseerd aan A. van Driel te Werkendam, inhoudende: een Nederlandsch bankbiljet, dd. 23 Augustus 1852, zijnde No. 123, groot *f* 40, welke brief niet aan het adres is ontvangen.

Voornoemde officier verzoekt opsporing van voornoemd bankbiljet, en in geval van ontdekking aanhouding en berigt.

Men verneemt, dat Z. M. de Koning aan den heer Lt Knappert, burgemeester der stad Schiedam heeft benoemd tot ridder der orde van de Eikenkroon.

Te Schiedam zijn van 10—26 Sept. 62 personen door de cholera aangetast, waarvan 9 hersteld zijn en 41 overleden, er bleven dus in behandeling 12 lijders.

Bij de plaatselijke commissie van geneeskundig toevoorzigt te Amsterdam, zijn gisteren aangegeven 2 mannen en 3 vrouwen, waarvan in het hospitaal zijn opgenomen 1 man en 3 vrouwen. Blijvende alzoo in het hospitaal in behandeling 17 personen.

De *Amsterdamsche Courant* heeft een ingezonden stuk luidende als volgt:

Uit goede bron kan worden medegedeeld, dat de concessie voor den noordelijken spoorweg, dezer dagen aan de heeren Sixma, baron van Heemstra te Leeuwarden en Be... nelot Moens en Comp. te Harlingen, door de hooge regering aangeboden, op een meer uitgebreide schaal dan de primitieve aanvraag, door genoemde heeren zal worden aangenomen.

Aan de *Nederlander* wordt van eene goed onderrigte zijde medegedeeld, dat door een groot aantal leden van de Nederduitsche Hervormde Gemeente te Amsterdam naar aanleiding van de uitspraak der Synodale Commissie op nieuw zal worden geprotesteerd tegen het beroep ... Ds. L. S. P. Meijboom uitgebragt.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 30 September 1854.

Nederland.	Pct.		**Rusland.**		
Ned. W. Schuld.	2 1/2	60 9/16 3/4 9/16		Pct.	
Dito Certificat.	3	72 1/8	*Hope* 1798/1816	5	100 [illegible]
Dito Dito.	4	91 1/16 91	Dito 1828/1829	5	100 [illegible]
O. I. Leening	4		Cert. 1831/1838	5	
Amort. Syndic.	3 1/2		Dito Dito	4 1/2	85 3/4
Hand-Maats.	4 1/2		Dito *Hope*	4	
Belgie.			Dito *Stieglitz*	4	
Certificaten	2 1/2		Dito dito 5e Ser.	4	
Dº *Rotschild*	2 1/2		Inschr. Assig.	6	
Frankrijk.			Certific. dito.	6	
Obligatien	3		**Polen.**		
Spanje.					
Nieuwe	1	18 7/16 1/2	Obligatiën	4	
Dito Buitenl.	3		**Oostenrijk.**		
Dº Binnenl. 6/m.	3	33 1/8 5/16 1/8			
Bew. Sp. Com.			Metaliek	5	69 1/8 [illegible]
Amort. Schuld.			Dito bet. Amst.	5	78 1/16
Portugal.			Dito 1854	2 1/2	78 1/16
Londen nieuwe.	5	36 11/16	Dito 1851/1852	2 1/2	35 1/8
Dito uitgest.	4		Dito 1854	5	35 1/8

Philad., Bank-act. $3\frac{7}{16}$.

Over het geheel was de markt heden wederom onbeduidend; alleenlijk in Holl. en Oostenrijksche was tot verbeterde prijzen eenige affaire.

FRANKFORT, Vrijdag 29 September. Metalliek 5 ... 72; Spanje binnenl. 3 pct. 33; dito 1 pct. $18\frac{7}{16}$.

LONDEN, Vrijdag 29 September (2 ure). Consols op ... $95\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$; Mexico N. 3 pct. $24\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$; Peru N. $4\frac{1}{2}$ pct. ... Ecuador $3\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$; Gren. Uitg. $5\frac{7}{8}$, $6\frac{1}{8}$; Spanje binnenl. ... pct. $37\frac{5}{8}$, $\frac{7}{8}$; dito 1 pct. $18\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$; dito Certific. ... dito Passiven 4, $\frac{1}{4}$; Russen $4\frac{1}{2}$ pct. 88; dito 5 pct. ... Holl. $2\frac{1}{2}$ pct. 62; dito 4 pct. 94; Sardinie 5 pct. ... sche leening $2\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$.

PARIJS, Vrijdag 29 September. Fr. $4\frac{1}{2}$ pct. 98 ... 3 pct. 75.25; Sp. binn. 3 pct. $33\frac{5}{8}$; dito 1 pct. ... Metall. $84\frac{3}{4}$.

WEENEN, Vrijdag 29 September. N. Metall. ... sel Londen 11.25; dito op Parijs 137; Zilver ...

MADRID, Dingsdag 26 September. Sp. 3 pct. ... N. 1 pct. $18\frac{7}{16}$.

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.